

HOLBERG
P R I S E N
i s k o l e n

SNØKRABBE

Sett i et folkerettslig perspektiv

2022

LIVE STRØMSHOVED

LONGYEARBYEN SKOLE, VIDEREGÅENDE AVDELING

Forord

Gjennom min snart tolv års lange opplæring ved den norske offentlige skolen, har undervisningen i aller høyeste grad bestått av å finne svar i teksten. Fra å lete opp svaret på angitt side i samfunnsfagboka i tredje klasse, til å saumfare internett etter pålitelige kilder til fordypningsoppgaven min i tiende klasse, har jeg opparbeidet meg metoder for å effektivt innhente og videreformidle allerede kjent informasjon og kunnskap. Det var ikke før i vinter, da det ble kjent at vi skulle delta i Holbergprisen i skolen, at forventningene til hvordan vi som elever skal tilegne oss ny kunnskap, ble av en helt annen art. Nå skulle vi få stille de spørsmålene vi selv ønsket å få svar på, og få lov til å utforske de temaene vi selv fant interessante. Dette på en selvstendig måte med bruk av kjente, vitenskapelige metoder.

Det er da kanskje ikke så rart at veien fram til den ferdigstilte forskningsrapporten har vært kronglete, sett i forhold til de skoleoppgaver som jeg har skrevet tidligere. Fra en blank A4-side i Word til en ferdigskrevet rapport, har solfylte vinterdager på 78° nord blitt tilbrakt inne foran PC-skjermen, en hel del ny kunnskap har festet seg i bakhodet, mange hinder har blitt overkommet, og x antall samtaler for støtte og en dytt i riktig retning har funnet sted med min engasjerte lærer i politikk og menneskerettigheter. Til tider har jeg opplevd prosjektet som uoverkommelig, men jeg har samtidig som oppgaven har tatt form, vært nærmere å utvikle de verktøyene som vil gjøre meg i stand til å arbeide på denne utforskende måten senere i mitt skole- og studieløp. Det er altså en erfaring jeg ikke ville ha vært foruten, og jeg er takknemlig for å ha fått muligheten.

Jeg vil rette en takk til sysselmester på Svalbard, Lars Fause, for å være svært behjelpelig og imøtekommende med faglig ekspertise og god veiledning. Videre vil jeg også takke vår forskerkontakt Zdenka Sokolickova for inspirerende veiledning gjennom denne perioden, samt mine lærere Jo Tore Berg og Elin Bygjordet for å ha motivert meg til å ferdigstille prosjektet. Til slutt vil jeg takke mamma hjemme i Ålesund som alltid oppmuntrer meg til å stå på med skolearbeidet, selv om snøskutertur med venner ute i Svalbards vakre natur ofte frister mer.

Live Strømshoved, 05.03.2022

Longyearbyen

Forsidebilde: *Chionoecetes opilio*. Av utgiver: *Arthur Bertrand/Nasjonalbiblioteket*. Falt i det fri ([Public Domain](#))

Innhold:

1.0 INTRODUKSJON	3
1.1 PROBLEMSTILLING OG AKTUALISERING	4
1.2 BAKGRUNN	4
2.0 METODEVALG OG FORSKNINGSETIKK	5
2.1 OPPGAVENS OPPBYGNING OG AVGRENSNING	6
3.0 FREMLEGGING AV TEORI OG DATAMATERIALE	7
3.1 SNØKRABBESAKEN	7
3.2 SVALBARDTRAKTATEN	8
3.3 HAVRETTSKONVENSJONEN	9
3.4 FORSKRIFT OM FORBUD MOT FANGST AV SNØKRABBE	10
3.5 FOLKERETTLIG METODE TIL GRUNN FOR DOM	10
3.6 PARTENES PÅSTANDER OG ARGUMENTASJON	11
3.7 HØYESTERETTS DOMSAVSIKELSE	12
3.8 SVALBARDTRAKTATENS ANVENDELSESOMRÅDE – UNNGÅTT IGJEN	13
4.0 DRØFTING	14
5.0 KONKLUSJON	16
6.0 LITTERATURLISTE	17
7.0 VEDLEGG	19

«De høie kontraherende parter er enig om å anerkjenne under de vilkår som er fastsatt i nærværende traktat Norges fulle og uinnskrenkede høihetsrett over Spitsbergenøgruppen [...]».

- Svalbardtraktaten artikkel 1

«Alle de høie kontraherende parters skib og undersåtter skal ha like rett til fiske og jakt innen de områder som er nevnt i artikkel 1 og deres territoriale farvann».

- Svalbardtraktaten artikkel 2 (1)

1.0 Introduksjon

Det er ikke bare kokker i verdens nordlige områder som behandler snøkrabber. Foruten å bli tilberedt som den arktiske delikatessen den er, har krabben blitt gjenstand for behandling i alle Norges tre rettsinstanser. En kan vel trygt si at det tilhører sjeldenheten at snøkrabber spiller hovedrollen når Høyesterett stiller i storkammer. Det skjer likevel når staters handlingsrom i nordområdene blir utfordret, og uenigheter rundt folkerettslige prinsipper oppstår.

Det var i 2014 at snøkrabben ble gjenstand for konflikt mellom Norge og den Europeiske Union (heretter EU), da norske myndigheter ved Nærings- og fiskeridepartementet kunngjorde et generelt forbud for fangst av snøkrabbe i norsk sjøterritorium og indre farvann, samt på den norske kontinentalsokkelen (Forskrift 19. desember 2014 nr. 1836 om forbud mot fangst av snøkrabbe, 2014). Som et motsvar til at Norge kastet ut europeiske krabbefiskere fra Barentshavet, besluttet EU å fastsette, samt tildele, egne fangstkvoter på snøkrabbe i fiskevernsonen rundt Svalbard (Council of the European Union, 2017). Disputten om hvem som sitter med rettighetene til å utstede fangstlisenser, samt drive fangst av snøkrabbe i de maritime områdene rundt Svalbard tilspisset seg ytterligere, og daværende fiskeriminister i Norge, Per Sandberg, uttalte til Verdens Gang (VG), at «vi gir ikke bort en krabbe» (Haugan, 2017). Kystvakten fulgte opp med kontroll av europeiske fartøy på norsk kontinentalsokkel i fiskevernsonen ved Svalbard, noe som førte til at det latviske fartøyet Senator i januar 2017 ble ilagt bot for ulovlig fangst av snøkrabbe da kapteinen ikke kunne vise til en norsk tillatelse (HR-2019-282-S avsnitt 6).

Kontrollen utført av den norske kystvakt skulle være starten for snøkrabbens mange runder i norsk rett, da kapteinen på Senator og det latviske rederiet SIA North Star Ltd. ikke vedtok

foreleggene ilagt dem. Sentralt i rettergangen har vært uenigheter rundt tolkningen av De forente nasjoners havrettskonvensjon, samt praktiseringen av Svalbardtraktaten. Konfliktenes kjerne er enkelt fortalt hvem som på hvilket rettslig grunnlag har rett til å dele ut fangsttillatelse i fiskevernsonen rundt Svalbard. Med EU i ryggen har de tiltalte fått støtte fra internasjonalt hold, og som sådan har konflikten i minst like stor grad utspilt seg mellom Norge og EU. Dette er altså historien om hvordan det har oppstått folkerettslig strid rundt en arktisk delikatess, som nå regnes for storpolitikk å være.

1.1 Problemstilling og aktualisering

Konflikten mellom EU og Norge er en pågående konflikt som per dags dato ikke er løst med noen endelig enighet mellom partene. Ved Høyesteretts avgjørelse i saken om ulovlig fangst av snøkrabbe, rederiet SIA North Star Ltd. og kapteinen på fartøyet Senator mot Påtalemyndigheten (HR-2019-282-S), er det klart hvilken norsk lovgivning som gjelder, og hvor norske myndigheter står i saken. EU hevder Norge bryter med likebehandlingsprinsippet i Svalbardtraktaten (Svalbardtraktaten, 1925, artikkel 2 og 3), mens Norge på sin side helst ikke ønsker å ta stilling til anvendelsesområdet til traktaten, og tviholder på sin suverenitet (Svalbardtraktaten, 1925, artikkel 1). Med denne bakgrunnen har jeg formulert problemstillingen: «Kan EU utfordre norsk suverenitet over Svalbard ved å hevde rett til fangst av snøkrabbe?» Jeg vil ta utgangspunkt i ankesaken i Høyesterett hvor påstander basert på Havrettskonvensjonen og Svalbardtraktaten står sentralt, og jeg vil legge et folkerettslig perspektiv til grunn når jeg forsøker å finne svar på problemstillingen.

1.2 Bakgrunn

Jeg finner det nødvendig å definere, samt forklare, de begreper som står sentralt for å kunne besvare min problemstilling. Som nevnt tidligere tar oppgaven sikte på å undersøke problemstillingen i et folkerettslig perspektiv, og jeg anser det dermed som hensiktsmessig å gi en kort redegjørelse av hva folkerett er. Ifølge det norske utenriksdepartementet er folkerett «rettsregler som gjelder for det internasjonale samfunn, og aktørene er først og fremst stater og internasjonale organisasjoner» (Utenriksdepartementet, 2020). Folkerett er med andre ord de avtaler og den rettspraksis som gjelder mellom stater, og som sådan er det ikke noe automatikk i at disse rettsreglene vil være en del av hver enkelt stat sin interne rett (Ulfstein, Folkerett, 2022). Likevel er sedvaneretten, altså de rettsregler som dannes gjennom langvarig rettspraksis, i hovedsak rettslig bindende for enhver stat (Utenriksdepartementet, 2020). Dette

uavhengig om et land ikke har bundet seg til en folkerettslig avtale slik som en traktat, hvor to eller flere stater frivillig binder seg til avtalen. Noen traktater inneholder riktignok det som er ansett å være folkerettslig sedvanerett, og blir med det også rettslig bindende for de stater som ikke er bundet til den gjeldende traktat (ibid). Et eksempel på en slik traktat er Havrettskonvensjonen, som blir tillagt særlig stor vekt for å forsøke å besvare problemstillingen. Videre står også betydningen av begrepet suverenitet, sentralt i oppgaven. I sammenheng med folkeretten brukes begrepet som en stats «rett til å utøve myndighet over et område» (Det Norske Akademis Ordbok), og viser dermed til det geografiske området hvor en stat har domsmyndighet, altså sin jurisdiksjon (Gisle, 2021). Forståelsen av de begreper som jeg nå har gjort rede for vil ligge til grunn når jeg videre skal utforske og drøfte mine funn, for å forsøke å besvare min problemstilling.

2.0 Metodevalg og forskningsetikk

For å utforske min problemstilling på en måte som er både egnet og ikke minst nyttig, har det vært spesielt viktig å velge en passende framgangsmåte til forskningsarbeidet. Med utgangspunkt i å undersøke problemstillingen ut fra skriftlige kilder som en høyesterettsdom, samt flere lovtekster, fant jeg det mest hensiktsmessig å forske med en kvalitativ tilnærming. Hovedsakelig har forskningen bestått av dokumentanalyse av offentlig tilgjengelige dokumenter hvor høyesterettsdommen i ankesaken om ulovlig fangst av snøkrabbe (HR-2019-282-S), Svalbardtraktaten (artikkel 1, 2 og 3), og Havrettskonvensjonen (artikkel 76, 77 og 121), har vært mest sentrale å undersøke og forstå. Dokumentanalysen har dermed bestått av å lese, forstå, tolke og gjengi rettslige kilder, noe jeg har lite kompetanse og erfaring med fra tidligere. Derfor ønsket jeg å snakke med en person som kunne gi meg større innsikt og forståelse for temaene som jeg har behandlet i oppgaven, og var så heldig å få intervjuet jurist og sittende sysselmester på Svalbard, Lars Fause. På bakgrunn av Fausens lange juridiske karriere samt hans stilling som regjeringens øverste representant på Svalbard, anså jeg ham som en svært relevant og pålitelig kilde. Også hans rolle som førstestatsadvokat i ankesaken i Høyesterett om ulovlig fangst av snøkrabbe (HR-2019-282-S), gjorde Fause naturlig å spørre for å oppnå en bredere forståelse av de rettslige prinsippene i saken.

Intervjuet med Lars Fause var et semistrukturert informantintervju, noe som vil si at samtalen delvis gikk løst uten føringer og begrensninger, og delvis med konkrete spørsmål. Slik fikk jeg både den informasjonen som jeg var ute etter, samtidig som at jeg ikke gikk glipp av

opplysninger jeg ikke visste at jeg trengte. I tråd med «Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap og humaniora» (Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora, 2021), har informanten gitt frivillig og skriftlig samtykke til å delta i forskningsprosjektet, samt å bli referert til ved navn. Han vil også få tilbud om å lese oppgaven før den leveres inn, og jeg mener derfor at de forskningsetiske aspektene er ivaretatt. Det er verdt å nevne at jeg ikke har foretatt noen intervjuer av motparten, altså en representant som har et annet syn på saken enn norske myndigheter slik som en representant fra EU e.l. For at dette ikke skal påvirke oppgavens kvalitet har jeg kun benyttet meg av dokumentanalyse av offentlige, skriftlige kilder som representerer begge parter syn, der hvor det kunne ha vært aktuelt med en informant som representerer motparten.

2.1 Oppgavens oppbygning og avgrensning

For å undersøke om det finnes rettslige grunnlag som kan røkke ved Norges suverenitet over Svalbard, er saken i Høyesterett fra 2019 om ulovlig fangst av snøkrabbe (HR-2019-282-S), et godt utgangspunkt. Dette på bakgrunn av at partene i saken la ned motstridene påstander basert på ulike rettslige prinsipper som potensielt kan svekke, men også muligens styrke, norsk suverenitet over Svalbard. Jeg kommer derfor til å gjøre rede for sakens bakgrunn, dens rettergang, og de spørsmål som Høyesterett tok stilling til. Da blir det også relevant å gå inn på de viktigste lovverkene som står sentralt i suverenitetsspørsmålet knyttet til de maritime sonene rundt Svalbard, som Svalbardtraktaten, Havrettskonvensjonen og «snøkrabbeforskriften». Videre skal jeg forklare Wien-konvensjonen som utgangspunkt for tolkningen av folkerettslige spørsmål. Partenes påstander i nevnte sak blir redegjort for, og Høyesteretts domsavgjørelse vil bli forklart. Til slutt vil jeg vise til tidligere dommer, og legge fram ideer til mulige årsaker for at den øverste rettsinstansen i Norge igjen unnlater å ta stilling til likebehandlingsprinsippet i Svalbardtraktaten. Alle disse elementene skal ligge til grunn før jeg kan dra de inn i min analyse for å drøfte hvorvidt EU kan utfordre norsk suverenitet over Svalbard ved å hevde rett til fiske av snøkrabbe.

Konflikten mellom EU og Norge er en svært kompleks sak, hvor mange rettslige prinsipper og lovverk gjør seg gjeldene. På bakgrunn av oppgavens omfang og hovedfokus, vil ikke alle lovanvendelser som blir brukt i forbindelse med saken, bli undersøkt nærmere. Disse vil bli nevnt, men uten nærmere undersøkelser og forklaringer til tross for at det kunne ha vært interessant for å forstå kompleksiteten i saken bedre.

3.0 Fremlegging av teori og datamateriale

3.1 Snøkrabbesaken

Snøkrabbens vei gjennom Norges rettssystem frem til Høyesterett i 2019, hvor anken fra Hålogaland lagmannsrett gjeldene straff for fangst av snøkrabbe på norsk kontinentalsokkel i fiskevernsonen ved Svalbard skulle behandles, er også kjent som snøkrabbesaken (HR-2019-282-S). For enkelhets skyld vil saken heretter bli omtalt med dette noe mer alminnelige begrepet.

Som nevnt i innledningen, startet snøkrabbesaken med at det latviske fartøyet Senator og rederiet SIA North Star Ltd. ble ilagt et forelegg utformet av politimesteren i Finnmark på bakgrunn av ulovlig fangst av snøkrabbe på norsk kontinentalsokkel i fiskevernsonen ved Svalbard, i henhold til havressurslova § 61, jf. § 16 andre ledd bokstav c, se forskrift om fangst av snøkrabbe § 5, jf. § 1. Dette på grunnlag av at Senator mandag 16. januar 2017 var blitt inspisert av KV «Svalbard», som oppdaget at det samlet sett var satt ut 2594 snøkrabbeteiner fra fartøyet, uten en norsk tillatelse til å foreta seg en slik fangst (HR-2019-282-S avsnitt 6). Den russiske kapteinen på Senator kunne vise til en latvisk tillatelse til å fangste snøkrabbe utstedt av EU, på bakgrunn av regler godkjent 14. desember 2016, av EUs ministerråd (Council of the EU, 2016). Kapteinen og rederiet vedtok ikke foreleggene, og saken ble videresendt til Øst-Finnmark tingrett (HR-2019-282-S avsnitt 8 og 9). Sentralt i saken sto spørsmålet om Norge brøt sine folkerettslige forpliktelser ved utstedelsen av de ilagte foreleggene. Dommen fra tingretten (TOSFI-2017-57396), ble avsagt i favør påtalemyndigheten, og rederiet og kapteinen anket til Hålogaland lagmannsrett (HR-2019-282-S avsnitt 12). Også dommen avsagt i lagmannsretten (LH-2017-144441), var til fordel for påtalemyndigheten, noe som medførte at kapteinen og rederiet anket avgjørelsen til Høyesterett. Som følge av at oppgaven tar sikte på å undersøke problemstillingen sett i lys av snøkrabbesaken fra Høyesterett, vil ikke dommen fra tingretten og lagmannsretten bli vektlagt.

Ankeforhandling av snøkrabbesaken ble behandlet i avdeling 30.-31. oktober 2018, og justitiarius besluttet at saken skulle avgjøres i storkammer med elleve dommere. De fleste saker i Høyesterett blir avgjort med fem dommere, men om saken er av særlig viktighet vil en avgjørelse bli truffet i storkammer (Norges Høyesterett, 2019). I snøkrabbesaken var trolig

spørsmålet om de folkerettslige forpliktelser som Norge er bundet av, er i konflikt med den norske lovgivningen, avgjørende for at saken ble behandlet i storkammer.

Høyesterett besluttet å ta stilling til følgende spørsmål som lagmannsretten gjorde gjeldende (HR-2019-282-S):

- Om snøkrabben er en sedentær art.
- Om fangsten er straffbar uavhengig av Svalbardtraktatens geografiske virkeområde.
- Om fangsten er straffbar uavhengig av dispensasjonshjemmelen i snøkrabbeforskriften § 2.
- Om fangsten er straffbar uavhengig om praktiseringen av snøkrabbeforskriften § 2 strider mot likebehandlingsprinsippet i Svalbardtraktaten.

3.2 Svalbardtraktaten

I stridens kjerne av snøkrabbesaken står tolkningen av Svalbardtraktaten sentralt. Der det ikke er nødvendig å bruke dens kortittel vil den bli referert til som «traktaten».

Traktaten er en høyaktuell folkerettslig avtale, til tross for dens lange fartstid. I sitt fulle navn «Traktat mellem Norge, Amerikas Forente Stater, Danmark, Frankrike, Italia, Japan, Nederlandene, Storbritannia og Irland og de britiske oversjøiske besiddelser og Sverige angående Spitsbergen», trådte traktaten i kraft 14. august 1925 (Svalbardtraktaten, 1925). Før denne tid var Svalbard kjent som «terra nullius», altså et ingenmannsland, noe som betydde at Svalbards ressurser var «fritt fram» (Ulfstein, 2020). Avtalen er en av de eldste av sitt slag, og etterlevs som en av de eneste folkerettslige avtalene etter oppgjøret fra første verdenskrig (ibid).

Svalbardtraktaten slår fast Norges «fulle og uinnskrenkede høihetsrett» over Svalbard gjennom avtalens første artikkel (se s.3 for ordlyden), og stadfester som sådan at Svalbard er en del av Kongeriket Norge og at den norske stat har suverenitet over øygruppen (Svalbardtraktaten, 1925, artikkel 1). Likevel har det i årenes løp blitt stilt spørsmål ved den norske suvereniteten, spesielt knyttet opp til havområdene rundt Svalbard. Årsaken til dette er traktatens likebehandlingsprinsipp som fastslår at alle «de høie kontraherende parters undersätter» skal ha like rett til fiske og jakt, samt like rett til adgang og opphold innen de områdene som er nevnt i artikkel 1 (Svalbardtraktaten, 1925, artikkel 2 og 3). Av ordlyden fremgår det ikke om traktaten kan komme til anvendelse utenfor territorialfarvannet som er på

tolv nautiske mil ut fra kystlinjen (Havrettskonvensjonen, 1982, artikkel 3). Det står altså ikke ordrett i traktaten at likebehandlingsprinsippet skal gjelde utenfor territorialfarvannet, i det som er Svalbards fiskevernsoner. Denne sonen strekker seg 200 nautiske mil utenfor kystlinjen, og er opprettet for å regulere fiske og fangst, samt bevare de levende ressursene i havet rundt Svalbard (Forskrift 3. juni 1977 nr. 6 om fiskevernsoner ved Svalbard). Likevel strides EU og Norge om traktatens anvendelsesområde utenfor territorialfarvannet.

3.3 Havrettskonvensjonen

De forente nasjoners havrettskonvensjon er også en folkerettslig avtale av stor betydning i snørabbesaken. Norge ratifiserte konvensjonen 24. juni 1996, og siden det har den lagt føringer for hvordan den norske stat forvalter havområdene (Henriksen, 2021). Av de spørsmål som Høyesterett har gjort gjeldende for sin domsavsigelse, er nevnte konvensjon sentral, og da særlig artikkel 76 og 77 som omhandler kontinentalsokkelen, og artikkel 121 som omhandler rettsordningen for øyer.

Artikkel 77 nr.1 til og med 3 av Havrettskonvensjonen slår fast at kyststaten har jurisdiksjon over kontinentalsokkelen. Ordlyden i artikkel 77 nr.1 er som følgende: «Kyststaten utøver suverene rettigheter over kontinentalsokkelen for det formål å undersøke den og utnytte dens forekomster» (Havrettskonvensjonen, 1982, artikkel 77 nr.1). Kontinentalsokkelens definisjon blir presentert i artikkel 76, som slår fast at kontinentalsokkelen omfatter havbunnen og undergrunnen som er en forlengelse av landterritoriet, og strekker seg over sjøterritoriet, eller sjøområdet som strekker seg til en avstand på 200 nautiske mil fra kystlinjen, også kalt grunnlinjen (Havrettskonvensjonen, 1982, artikkel 76). Nevnte konvensjon tar også for seg rettsordningen for øyer, gjennom kapittel 8, artikkel 121, som stadfester at «en øys sjøterritorium, tilstøtende sone, eksklusive sone og kontinentalsokkel», skal fastsettes med de samme bestemmelsene som vil gjelde for landets landområder (Havrettskonvensjonen, 1982, artikkel 121 nr.2). Med bakgrunn i artikkel 76 og 121 av Havrettskonvensjonen har Svalbard en kontinentalsokkel, og med betydningen av artikkel 77 av nevnte konvensjon er Svalbards kontinentalsokkel en del av norsk sokkel, og dermed undergitt norsk jurisdiksjon.

Rettighetene kyststaten har til å utnytte kontinentalsokkelens forekomster, avhenger av bestemmelsen i artikkel 77 nr.4 som sier at forekomsten må være av sedentær art for at artikkel 77 nr.1 om suverene rettigheter kan gjelde (Havrettskonvensjonen, 1982, artikkel 77

nr.4). Det er på bakgrunn av dette at Høyesterett tok stilling til om snøkrabben er en sedentær art, altså en art som enten ikke kan bevege seg uten kontakt med havbunnen, eller som sitter fast på bunnen (Johnsen, 2018).

3.4 Forskrift om forbud mot fangst av snøkrabbe

Forskriften om forbud mot fangst av snøkrabbe er riktig nok ikke en folkerettslig avtale, men såpass relevant for snøkrabbesaken at den bør nevnes i korte trekk. Forskriften trådte i kraft 1. januar 2015, og med paragraf 1 innfører forskriften et generelt forbud for både «norske og utenlandske fartøy å fangste snøkrabbe i norsk sjøterritorium og indre farvann, og på den norske kontinentalsokkelen» (Forskrift 19. desember 2014 nr. 1836 om forbud mot fangst av snøkrabbe). På tidspunktet hvor snøkrabbesaken var oppe i Høyesterett, fremgikk det av paragraf 2 av forskriften at dispensasjon fra forbudet kunne gis på visse vilkår, blant annet et krav om å være norsk statsborger (ibid). Paragrafen er nå opphevet, men forskriften åpner fortsatt for dispensasjon fra forbudet, gjennom paragraf 3 hvor det fastslås at fartøy kan fangste snøkrabbe med tillatelse etter konsesjonsforskriften (ibid).

3.5 Folkerettslig metode til grunn for dom

Metodene som blir anvendt for å besvare folkerettslige spørsmål, har spesielt mye å si for domsavgjørelsens utfall. Ved traktatstolkning er Wienkonvensjonen om traktatretten av 23. mai 1969 (Wienkonvensjonen), ansett som utgangspunktet, selv om Norge ikke har tiltrådt konvensjonen (Utenriksdepartementet, 2013). Det er den lange praksisen med å anse prinsippene i konvensjonen som folkerettslig sedvanerett, som er årsaken til at avtalen også i Norge er gjeldene. Metoden vil derfor ha betydning for domstolens tolkning av Svalbardtraktaten (HR-2019-282-S avsnitt 48). Dette gjelder også til tross for at Svalbardtraktaten er mye eldre enn Wienkonvensjonen, da konvensjonen i stor grad kategoriserer sedvaneregler for folkeretten som har vært gjeldene i lang tid. Mest sentralt for folkerettslig metode i Wienkonvensjonen er artikkel 31 som slår fast følgende: “A treaty shall be interpreted in good faith in accordance with the ordinary meaning to be given to the terms of the treaty in their context and in the light of its object and purpose” (Vienna Convention on the Law of Treaties, 1969, artikkel 31). Altså, en konvensjon skal sees i lys av sitt formål og sin kontekst, i god tro til partene og konvensjonen, med en naturlig forståelse av den opprinnelige ordlyden i lovteksten.

3.6 Partenes påstander og argumentasjon

I det følgende vil det være en kort redegjørelse for påstandene som var lagt ned av de motstridene partene i snøkrabbesaken.

Den norske påtalemyndigheten la ned påstand om at «ankene forkastes» begrunnet ut fra følgende punkter (HR-2019-282-S avsnitt 26, 27, 28, 29 og 30, 2019):

- Snøkrabben er en sedentær art etter artikkel 77 i havrettskonvensjonen med tolkningsprinsippene i Wienkonvensjonen til grunn.
- Snøkrabbeforskriften kommer til anvendelse siden fangsten skjedde i fiskevernsonen hvor Norge har eksklusiv adgang til å regulere alle arter i vannsøylen og på kontinentalsokkelen. Hvorvidt snøkrabben er en sedentær art er dermed ikke avgjørende.
- Fartøyet hadde ikke tillatelse fra norske myndigheter til fangst av snøkrabbe på sokkelen. Forvaltningen er Norges eksklusive rett.
- Av langvarig praksis i straffesaker tas det ikke stilling til om tillatelse skulle vært gitt.
- Av samme grunn kan de tiltalte straffes uavhengig om dispensasjonsregelen i forskriften § 2 eller praktiseringen av den strider mot likebehandlingsprinsippet i Svalbardtraktaten.

Kapteinen på Senator og rederiet SIA North Star Ltd. la ned påstand om at «de tiltalte frifinnes» begrunnet ut fra følgende punkter (HR-2019-282-S avsnitt 21, 22, 23, 24 og 25, 2019):

- Snøkrabben er ikke en sedentær art etter artikkel 77 nr.4 i havrettskonvensjonen, sett i lys av tolkningsprinsippene i Wienkonvensjonen.
- Snøkrabbeforskriften gjelder ikke i Norges økonomiske sone eller i fiskevernsonen rundt Svalbard, men kun på kontinentalsokkelen. Er ikke snøkrabben en sedentær art, rammes ikke fangsten av virkeområdet for forskriften. Den europeiske menneskerettskonvensjon artikkel 7 og Grunnloven § 96 er til hinder for straff.
- Snøkrabbeforskriften strider med likebehandlingsprinsippet i Svalbardtraktaten når kun norske fartøyer kan få tillatelse til fangst av snøkrabbe, og de tiltalte må frifinnes. Snøkrabbeforskriften må settes til side på bakgrunn av havressursloven § 6 og

straffeloven § 2. Det er uten betydning at en som handler uten tillatelse normalt ikke vil frifinnes når straffebestemmelsen bryter med folkeretten.

3.7 Høyesteretts domsavsigelse

Snøkrabbesaken Kapteinen og SIA North Star Ltd mot Påtalemyndigheten, ble avgjort med dom den 14. februar 2019. Da avsa Høyesterett i storkammer en enstemmig dom om at «ankene forkastes» (HR-2019-282-S). Oppsummert var dommen basert på følgende syn (ibid):

- Snøkrabben er en sedentær art etter Havrettskonvensjonen artikkel 77 nr. 4, tolket med utgangspunkt i Wienkonvensjonen, begrunnet med at ordlyden for sedentære arter omfatter *enten* arter som er ubevegelige, *eller* som er bevegelige, men er nødt til å være i fysisk kontakt med havbunnen.
- På bakgrunn av at snøkrabben er en sedentær art er fangst av snøkrabbe på kontinentalsokkelen kun tillat med lisens fra Norge, etter Havrettskonvensjonen artikkel 77 om kyststatens eksklusive rett til å utnytte naturforekomster på egen sokkel.
- Å fangste snøkrabbe uten dispensasjon fra snøkrabbeforbudet er straffbart jf. forskriften § 1, uavhengig om praktiseringen av snøkrabbeforskriften strider mot likebehandlingsprinsippet i Svalbardtraktaten. Dette forklares med at parten kan påklage en avslått søknad om tillatelse til å fangste, men ikke påberope seg frifinnelsesgrunn i etterkant.
- Uavhengig av Svalbardtraktatens geografiske virkeområde kan de tiltalte straffes begrunnet med at alle, uavhengig av nasjonalitet, kan straffes for fangst av snøkrabbe dersom en tillatelse fra norske myndigheter ikke ligger til grunn for fangsten.

Oppsummert har Høyesterett med dommen avklart hva som skal forstås med at en art er sedentær, og fastslått Norges rett til å regulere, samt håndheve, fangst av snøkrabbe på norsk kontinentalsokkel i fiskevernsonen ved Svalbard. Folkeretten kan heller ikke brukes som en frifinnelsesgrunn i etterkant av den straffbare handlingen.

3.8 Svalbardtraktatens anvendelsesområde – unngått igjen

Til tross for at konfliktens kjerne kretser rundt spørsmålet om anvendelsesområdet til Svalbardtraktaten, besluttet Høyesterett også denne gang å ikke ta stilling til den uløste problemstillingen. Snøkrabbesaken i 2019 er nemlig ikke første gang Høyesterett har sett eksempler på saker som muligens kan bringe suverenitetsspørsmålet rund Svalbard på banen. Allerede i 1996 ble det i en Høyesterettssak om ulovlig fiske i vernesonen ved Svalbard (RT-1996-624), besluttet av retten å ikke ta stilling til det geografiske virkeområdet for de maritime sonene rundt øygruppen (Fause, 2020). Når Høyesteretts ankeutvalg i 2018 besluttet at «[...] Behandlingen av spørsmålet om Svalbardtraktatens geografiske virkeområde utstår til det eventuelt blir behov for å ta stilling til det» (HR-2019-282-S avsnitt 17), fikk vi heller ikke nå en folkerettslig avklaring på om likebehandlingsprinsippet i Svalbardtraktaten artikkel 2 og 3 gjelder utenfor 12 nautiske mil.

En kan stille spørsmål ved hvorfor Høyesterett unnlater å ta stilling til problematikken gang på gang. Sysselimester ved Svalbard, Lars Fause, uttaler at «antakelig er det et så stort og viktig spørsmål som i realiteten vil innebære en suverenitetsavklaring som Høyesterett helst ikke vil ta stilling til». Fause forteller videre at spørsmålet om traktatens anvendelsesområde sitter langt inne for Høyesterett, noe en tydelig kan se ved at andre rettslige løsninger er anvendt i alle saker hvor det har kunnet vært aktuelt å drøfte Svalbardtraktatens geografiske virkeområde. Det er nok likevel uunngåelig for domstolen å aldri måtte ta stilling til spørsmålet, og når de gjør det, er sysselmesteren «rimelig trygg på at Høyesterett vil konkludere med at Svalbardtraktaten gjelder ut til 12 nautiske mil, og ikke noe mer». For dette legger han til grunn at det er havrettskonvensjonens regler som vil gjelde utenfor 12 nautiske mil, og at bestemmelsene i konvensjonen dermed alene vil regulere havressurser både i vannsøylen og på den norske kontinentalsokkelen. Dersom europeiske land ikke skulle godta en slik avgjørelse av norsk Høyesterett, er muligheten der for å bringe spørsmålet inn for Den internasjonale domstolen i Haag (ICJ), en domstol som kun dømmer i saker mellom stater (Ulfstein, Haagdomstolen, 2021). Utfallet av en dom her vil være umulig å uttale seg om nå, da dette eventuelt vil høre fremtiden til.

4.0 Drøfting

I det følgende vil jeg drøfte funnene mine opp mot oppgavens teori og datamateriale, og med dette forsøke å besvare min problemstilling: «Kan EU utfordre norsk suverenitet over Svalbard ved å hevde rett til fangst av snøkrabbe?».

Da Svalbardtraktaten ble opprettet i 1925 ble det fastslått at dens geografiske virkeområde utenfor landterritoriene skulle strekke seg ut til territorialgrensen (Svalbardtraktaten, 1925, artikkel 1), noe som betydde at likebehandlingsprinsippet som kommer frem av artikkel 2 og 3 om like rett til fiske, fangst, adgang og opphold (Svalbardtraktaten, 1925, artikkel 2 og 3), skulle gjelde for de områdene som er omtalt av artikkel 1. Slik ble ikke bare ingenmannslandet underlagt en stat og lov, men interessene andre nasjoner hadde av ressurser både på land og til havs i Svalbardområdet ble ivaretatt. En kan dermed tenke seg at en suverenitetserklæring av en så inkluderende art førte til tilfredse parter og gode multilaterale samarbeid i en tid hvor Europa gjennom flere år hadde vært preget av krig og konflikt. Som en kan forvente ble traktaten skrevet med utgangspunkt i de rettsforhold som var gjeldene i tiden, hvor konseptet med fiskevernsoner enda ikke var funnet opp. Opprettelsen av fiskevernsonen og Norges syn om at traktatens anvendelsesområde ikke gjelder i dette området strider som kjent med EU sitt syn, og en kan i lys av første artikkel, tenke seg at Svalbardtraktaten ville hatt anvendelsesområde, og da også likebehandling, i fiskevernsonen i dag, dersom den hadde blitt opprettet samtidig som bestemmelsene i traktaten ble utarbeidet. Det kan med andre ord forstås som et paradoks at Svalbardtraktaten ikke skal gjelde i fiskevernsonen rundt Svalbard, når traktatens fastsettelse av at Svalbard tilhører Norge, er selve grunnlaget for at en fiskevernsoner kunne bli opprettet i sin tid. Dette tankesettet stiller spørsmål ved at Svalbardtraktaten ikke er gjeldene i fiskevernsonen, men kan ikke i kraft av seg selv sies å utfordre den norske suvereniteten.

Med bakgrunn i at ordlyden av den første artikkelen i Svalbardtraktaten ikke sier noe om det maritime virkeområdet til traktaten utover territorialfarvannet på tolv nautiske mil ut fra kystlinjen (Svalbardtraktaten, 1925, artikkel 1), vil ikke traktaten kunne anvendes utenfor territorialgrensen. Ved å se på internasjonale avtaler som omhandler retten til jurisdiksjon over kontinentalsokkelen og dens forekomster, fant jeg av Havrettskonvensjonen artikkel 76, at et lands kontinentalsokkel ikke kun trenger å omfatte en forlengelse av havbunnen, men også kan være fra kystlinjen og ut 200 nautiske mil, uavhengig av hva som er under

(Havrettskonvensjonen, 1982, artikkel 76). Når artikkel 77 i samme konvensjon slår fast at det er kyststaten som har jurisdiksjon over kontinentalsokkelen og dens forekomster (Havrettskonvensjonen, 1982, artikkel 77 nr.1), i tillegg til at rettsordningen for øyer stadfester at det er like bestemmelser for øyer som det er for fastland, (Havrettskonvensjonen, 1982, artikkel 121 nr.2), fremkommer det en vesentlig god dokumentasjon gjennom rettslig, bindende artikler, at Norge har suverenitet over kontinentalsokkelen under Svalbard.

Det kan likevel se ut til at argumentasjonen for norsk jurisdiksjon over kontinentalsokkelens forekomster med bakgrunn i Havrettskonvensjonen artikkel 77 kan stilles spørsmål ved når det kommer til fangst av snøkrabbe. På bakgrunn av at artikkel 77, nr. 4 begrenser jurisdiksjonen over kontinentalsokkelens forekomster til å gjelde sedentære arter (Havrettskonvensjonen, 1982, artikkel 77 nr.4), åpnet det seg et vindu i konvensjonen for at fangst av snøkrabbe muligens ikke er for Norge alene å regulere. Da Høyesterett i snøkrabbesaken vurderte spørsmålet om snøkrabben er en sedentær art ut fra Wien-konvensjonen, og kom frem til at den er det, lukket Norges øverste rettsinstans dette vinduet rett foran øynene på EU, og fastslo at Norge har eksklusiv rett over snøkrabben (HR-2019-282-S). Dersom Høyesterett derimot hadde dømt annerledes og det latviske rederiet hadde vunnet frem med sitt synspunkt, kan en tenke seg at Norge ville ha mistet sin eksklusive rett til fangst av snøkrabbe, og dermed måtte ha latt land i EU få slippe til med sine krabbeteiner på den norske kontinentalsokkelen innenfor fiskevernsonen rundt Svalbard. Som sådan hadde EU utfordret den eksklusive retten Norge har til å forvalte havressursene på kontinentalsokkelen. Det kan også tenkes at dette scenarioet ville hatt betydning for om Norge hadde brutt folkeretten for å straffeforfølge det latviske rederiet og kapteinen på Senator, men disse spørsmålene har av Høyesterett sin dom ikke blitt aktuelle for saken videre.

Det er ligger fortsatt ingen folkerettslig avklaring til grunn når det gjelder anvendelsesområdet til Svalbardtraktaten. Slik sett kan en kanskje tenke at snøkrabbesaken i Høyesterett ikke er av signifikant betydning for senere rettspraksis, men med tanke på at dommen nå legger føringer for at tiltalte ikke kan påberope seg frifinnelse på bakgrunn av folkeretten, er den trolig det likevel. Avgjørelsen legger tross alt med dette føringer for hvordan EU kan utfordre norsk suverenitet, ved å bestemme at slik tiltalte gjorde det, ved å klage på at en skulle ha fått tillatelse til fangst etter at fangst uten tillatelse var gjennomført, ikke er veien å gå. Med dette viser Høyesterett retningen for den misfornøyde part, dersom en skal ha en avklaring på om likebehandlingsprinsippet i traktaten skal gjelde også utenfor 12 nautiske mil fra kystlinjen til

Svalbard. Det er vesentlig ut fra Høyesteretts dom at riktig retning vil omfatte et sivilt søksmål, eller muligens at Norge blir brakt inn for den internasjonale domstolen i Haag. Det er ikke kjent hva utfallet ville ha blitt av dette, men det indikerer en åpning for EU til å utfordre norsk suverenitet over Svalbard ved å hevde rett til fangst av snøkrabbe. Denne luken står åpen for EU så lenge en folkerettslig avklaring ikke har funnet sted. For forholdet mellom EU og Norge er nok dette en nødvendighet for å nedskalere konflikten, og gjenopprette det gode samarbeidet om forvaltningen av nordområdene. Vi må tross alt ta utgangspunkt i at det er det begge parter ønsker å arbeide for, da alle parter vil være tjent med en felles forståelse av hva som er mitt og ditt, og hva som er rett og galt.

5.0 Konklusjon

Med utgangspunkt i straffesaken mot en russisk kaptein og et latvisk rederi som hadde bedrevet fangst av snøkrabbe på norsk kontinentalsokkel i fiskevernsonen ved Svalbard med tillatelse fra EU, har jeg redegjort for relevante deler av folkeretten for å prøve å finne ut om EU kan utfordre norsk suverenitet over Svalbard ved å hevde rett til fangst av snøkrabbe. Ved å foreta meg en dokumentanalyse fant jeg at Svalbardtraktatens ordlyd kan gi grunn for andre, deriblant EU, til å så tvil ved Norges syn om at traktaten ikke gjelder i fiskevernsonen rundt Svalbard. Dette forklart ut fra det faktum at sonen ble opprettet i lang tid etter at den folkerettslige avtalen trådte i kraft. Ved videre analyse av lovtekster, fant jeg at Norges syn på hvor staten har jurisdiksjon, kan begrunnes ut fra Havrettskonvensjonen, altså en annen folkerettslig avtale som også er svært aktuell i disputten mellom EU og Norge. Det ser dermed ut til at snøkrabbens vei gjennom det norske rettssystemet har bidratt til å minske mulighetene EU har til å utfordre norsk suverenitet, spesielt med tanke på Høyesterett sin dom som fastslo at snøkrabben er en sedentær art, og dermed Norge sin ressurs å forvalte.

Gjennom intervjuet med daværende førstestatsadvokat i snøkrabbesaken, Lars Fause, ble likevel behovet for en avklaring av Svalbardtraktatens anvendelsesområde understreket, da han uttrykte at «det alltid er et spørsmål bak spørsmålet». For selv om Norge sitt syn på hvem som bestemmer over snøkrabbefangsten i fiskevernsonen rundt Svalbard kom ettertrykkelig klart frem gjennom den arktiske delikatessens besøk hos Høyesterett, unngår selv den norske domstol å ta stilling til Svalbardtraktatens anvendelsesområde i havet rundt øygruppen. Jeg forstår dette som at EU fortsatt kan utfordre norsk suverenitet over Svalbard ved å hevde rett til fangst av snøkrabbe, og anser en folkerettslig avklaring som høyst nødvendig. Dette for å

komme til enighet rundt folkerettslige prinsipper, bedre samarbeidet mellom EU og Norge i nordområdene, og kanskje viktigst, å endelig kunne sette et svar bak spørsmålet i denne komplekse saken som startet med en snøkrabbe.

6.0 Litteraturliste

Council of the EU. (2016, desember 14). *2017 fishing opportunities in th North East Atlantic: Council agreement*. Hentet 10.03.2022 fra

<https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/12/14/fishing-opportunities-2017-north-east-atlantic/>

Council of the European Union. (2017). *2017 EU Total Allowable Catches in the Atlantic and North Sea*. Hentet 12.03.2022 fra <https://www.consilium.europa.eu/media/24200/tac-quotas-2017-v3.pdf>

Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora. (2021, desember 16). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap og humaniora*. Hentet 13.03.2022 fra <https://www.forskningsetikk.no/retningslinjer/hum-sam/forskningsetiske-retningslinjer-for-samfunnsvitenskap-og-humaniora/>

Fause, L. (2020). *Domssamling havressurssaker*. Tromsø: Troms og Finnmark statsadvokatembeter. Hentet 11.03.2022 fra Troms og Finnmark statsadvokatembeter.

Forskrift 19. desember 2014 nr. 1836 om forbud mot fangst av snøkrabbe. (2014, desember 19). Hentet 05.03.2022 fra Lovdata: <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2014-12-19-1836>

Forskrift 3. juni 1977 nr. 6 om fiskevernsone ved Svalbard. (1977, juni 3). Hentet 11.03.2022 fra Lovdata: <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/1977-06-03-6>

Gisle, J. (2021, november 7). *Jurisdiksjon*. Hentet 30.03.2022 fra Store Norske Leksikon: <https://snl.no/jurisdiksjon>

Haugan, B. (2017, januar 25). *Norge i krabbe-krig med EU - et skip arrestert*. Hentet 08.03.2022 fra Fridtjof Nansens Institutt (FNI):
<https://www.fni.no/getfile.php/133722-1485341796/Dokumenter/vg.25.1.2017.jpg>

Havrettskonvensjonen. (1982). *De forente nasjoners havrettskonvensjon* (10-12-1982 nr 1 Multilateral). Hentet 13.03.2022 fra Lovdata:
https://lovdata.no/dokument/TRAKTATEN/traktat/1982-12-10-1/*

Henriksen, T. (2021, desember 31). *Havrettskonvensjonen*. Hentet 13.03.2022 fra Store Norske Leksikon: <https://snl.no/Havrettskonvensjonen>

HR-2019-282-S. (2019, februar 14). Hentet 12.03.2022 fra Lovdata:
<https://lovdata.no/dokument/HRSTR/avgjorelse/hr-2019-282-s>

Johnsen, J. P. (2018, februar 20). *Sedentære fiskerier*. Hentet 13.03.2022 fra Store Norske Leksikon: https://snl.no/sedentære_fiskerier

Norges Høyesterett. (2019, februar 14). *Fangst av snøkrabbe på norsk kontinentalsokkel*. Hentet 12.03.2022 fra <https://www.domstol.no/enkelt-domstol/hoyesterett/avgjorelser/2019/hoyesterett-straaff/hr-2019-282-s/>

Suverenitet: 3.1 Jus. (Uten dato). *Det Norske Akademis Ordbok*. Hentet 30.03.2022 fra: <https://naob.no/ordbok/suverenitet>

Svalbardtraktaten (1925, august 14). *Traktat mellom Norge, Amerikas Forente Stater, Danmark, Frankrike, Italia, Japan, Nederlandene, Storbritannia og Irland og de britiske oversjøiske besiddelser og Sverige angående Spitsbergen* (LOV-1920-02-09). Hentet 10.03.2022 fra Lovdata: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1920-02-09>

Ulfstein, G. (2020, februar 29). *Svalbardtraktaten*. Hentet 12.03.2022 fra Store Norske Leksikon: <https://snl.no/Svalbardtraktaten>

Ulfstein, G. (2021, februar 9). *Haagdomstolen*. Hentet 13.03.2022 fra Store Norske Leksikon:
<https://snl.no/Haagdomstolen>

Ulfstein, G. (2022, mars 1). *Folkerett*. Hentet 30.03.2022 fra Store Norske Leksikon:
<https://snl.no/folkerett>

Utenriksdepartementet. (2013, desember). *Folkerettslige avtaler*. Hentet 12.03.2022 fra Lovdata: <https://lovdata.no/static/traktater/folkerettslige-avtaler.pdf>

Utenriksdepartementet. (2020, januar 31). *Folkerett*. Hentet 30.03.2022 fra Regjeringen:
<https://www.regjeringen.no/no/tema/utenrikssaker/folkerett/folkerett/id2076280/>

Vienna Convention on the Law of Treaties, 1969, artikkel 31. (1969, mai 23). Hentet 13.03.2022 fra Legal UN Organisation:
https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/1_1_1969.pdf

7.0 Vedlegg

Informasjonsskriv:

<https://docs.google.com/document/d/1R3g6K5QyhommlF01vck7SHmstsXJ6hI6JOzwBCNR-x4/edit?usp=sharing>

Intervjuguide:

https://docs.google.com/document/d/16rSPI0N61QUNNISEhtf0NqaAAIz_IXZzcjKkAJrIRpg/edit?usp=sharing

Samtykkeerklæring:

<https://docs.google.com/document/d/1MyHT-J0tvSmAU5xE2dDMpTyy3eK1pfnWoze4L-fwK1s/edit?usp=sharing>